

Fig. 1. Kirken set fra sydøst. Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *The church seen from the south east.*

ILDVED KIRKE

HVEJSEL SOGN

Kirken i Ildved i den østlige del af Hvejsel Sogn blev opført efter tegninger af bygmester Andreas Bentsen, Vallekilde, og indviet 20. sept. 1908. Kirken havde først et eget kirkedistrikt bestående af landsbyerne Ildved og Sandvad, men 1. okt. 2010 blev det et selvstændigt sogn, der 1. okt. 2014 atter blev lagt sammen med Hvejsel.

I 1905 fremsendtes en skrivelse til ministeriet, hvori der søgtes støtte til planerne om tilvejebringelse af et kapel (kirke) i Ildved.[1] Ønsket begrundedes med den lange kirkevej og de besværlige terrænforhold, der især om vinteren afskar 'kvinder og ældre folk' fra at komme i kirke. Tanken om en sådan kirke var opstået et halvt århundrede før. Da én præst ikke kunne klare tre kirker, måtte anneksforholdet mellem Hvejsel og Givskud først bringes til ophør, og dette blev der taget højde for i kaldsbrevet 1880 til den nye sognepræst Peder Bertelsen, selvom adskillelsen først fandt sted i 1895. Planerne om den nye kirke i Ildved blev støttet med 10.000 kr. fra staten, mens man lokalt samlede ca. 6.000 kr. ind, hvoraf de 2.000 kr. indbetaltes til stiftsmidlerne til brug for den fremtidige vedligeholdelse. Grunden blev købt af gårdejer Andreas Jensen, Svanholm Mejeri, og byggearbejdet kunne påbegyndes i 1907.

Kirken ligger i et bølget morænelandskab i den vestlige del af Ildved ganske nær vejen mod Sandvad, således at beboerne derfra fik kortest mulig kirkevej. Skellet til Hvejsel udgøres af Feldmose Bæk, der udspringer i Hovedkær lidt vest for Sandvad, og fortsætter i Fousing Bæk, i Alsted

Mølleå, i Slårup Å, inden den løber ud i Gudenåen i Tørring. Bækken har gennem årene givet problemer for kirkegængerne, og i 1611 betalte kirkeværgerne 16 mark til beboerne i Ildved for en kirkebro. Tre år senere fulgte endnu 4 mark, og i 1623 betalte de 2 dlr. til Fausing Kirkebro (jf. s. 2267, 2269 fig. 6).[2] Kirken er nu omgivet af mindre huse, mens der er frit udsyn over dyrket mark mod syd, og en kile af dyrket jord når ind fra nordøst. Flere af de omgivende arealer blev frivilligt fredet i 1950'erne.[3]

Kirkegården blev hurtigt for lille, og i 1939 indviedes et areal mod vest. Heller ikke den nye kirkegård var stor nok, og i 1977 blev området syd for inddraget. Den første kirkegård blev hegnet med pæl og tråd, der skulle afløses af en tjørnehæk. I dag er der naurhæk mod nord, tjørnehæk mod øst, bøgehæk mod syd og takshæk mod vest. Der findes nye låger mod sydøst, nordøst og nordvest, mens der er kørende adgang mod sydvest, hvor graveren råder over et areal, og ad en port med to låger mod nord. Disse låger fra 1939[4] bæres af fire murede piller. Kirkegårdens grave ligger primært syd for kirken, men de findes også øst og vest for den. De ligger opdelt i rækker to og to adskilt af ralbelagte gange.

Bygninger omkring kirken. Et kapel er opført 1918-19[5] lidt sydvest for kirken, og ved tilbygninger og ændringer 1966[6] og 1989 forlængedes det mod vest. Kapellet er bygget af røde teglsten på cementsokkel med et sadeltag af mørke cementtagsten. Bygningen rummer kapel i den østre ende, graverfaciliteter i midten og redskabsrum samt toiletfaciliteter i den vestre.

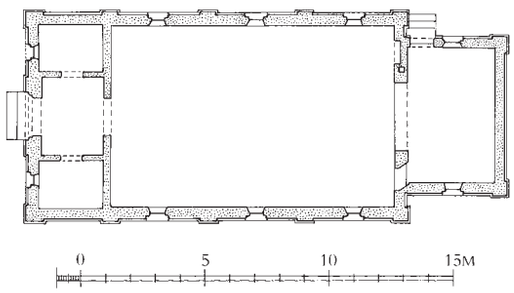

Fig. 2. Grundplan. 1:300. Tegnet af Anders C. Christensen 2016 på grundlag af Andreas Bentsen 1905. – *Ground plan.*

BYGNING

Tegningerne til kirken blev leveret af bygmester og arkitekt Andreas Bentsen, Vallekilde, der havde tegnet flere mindre kirker rundt om i landet således for eksempel Lemvig Valgmenighedskirke fra 1883 (DK *Ringkøbing* 417-422), Hogager Kirke fra 1899 (DK *Ringkøbing* 1923-1934) og Stenderup Kirke fra 1902 (DK *Ribe* 2800-2802). Især den sidste minder meget om Ildved. Arbejdet blev udført af murermester Jacob Platz, Mølholm ved Vejle, og tømrermester Laursen, Vejle. Orienteringen afviger kun 3° fra øst-vest.

Kirken består af kor og skib med et klokkespir over vestenden. Den hviler på en sokkel af kløvet granit, mens murene er opført i røde teglsten i krydsskifte. Det gamle skifertag blev i 2003 udskiftet med et nyt bestående af tysk naturskifer. Bygningen er opført i romaniserende former, hvor facaderne er opdelt af lisener, der foroven er forbundet af rundbuefriser, mens en tredelt falsgesims afslutter murværket mod taget. Skibets langsider er firedelte, og de tre østligste fag rummer hver et rundbuet vindue, tilsvarende vinduer ses i korets nord- og sydmure. I korets nordmur findes desuden en rundbuet præstedør.

Skibets vestligste fag er delt vandret, idet rundbuefrisen her hviler på tre dværgsøjler, der igen står på en bæltegesims, hvorunder rundbuefrisen gentages. Gavlene er inddelt efter samme princip som langsiderne, dog er der ikke gesimser. Rundbuefrisen på korets østgavl er stigende, og øverst i gavltrekanten ses et cirkelformet vindue, der giver lys til tagrummet. Skibets østgavl er også forsynet med en stigende rundbuefrise, men der er kun tre rundbuer på hver side efterladende den øvre gavltrekant som blankt murværk. I skibets vestgavl ses indgangsdøren, over denne en rundbuet blænding med to rundbuede tvillingvinduer, og derover en dyb cirkelblænding. På begge sider af indgangsdøren er der facadeblændinger i to etager afsluttet af rundbuefriser følgende opdelingen af langsidernes vestre fag. I de fire flader sidder der lige så mange rundbuede vinduer.

Det firsidede *klokkespir* er pyramideformet med trekantgavle mod alle verdenshjørner, og det kro-

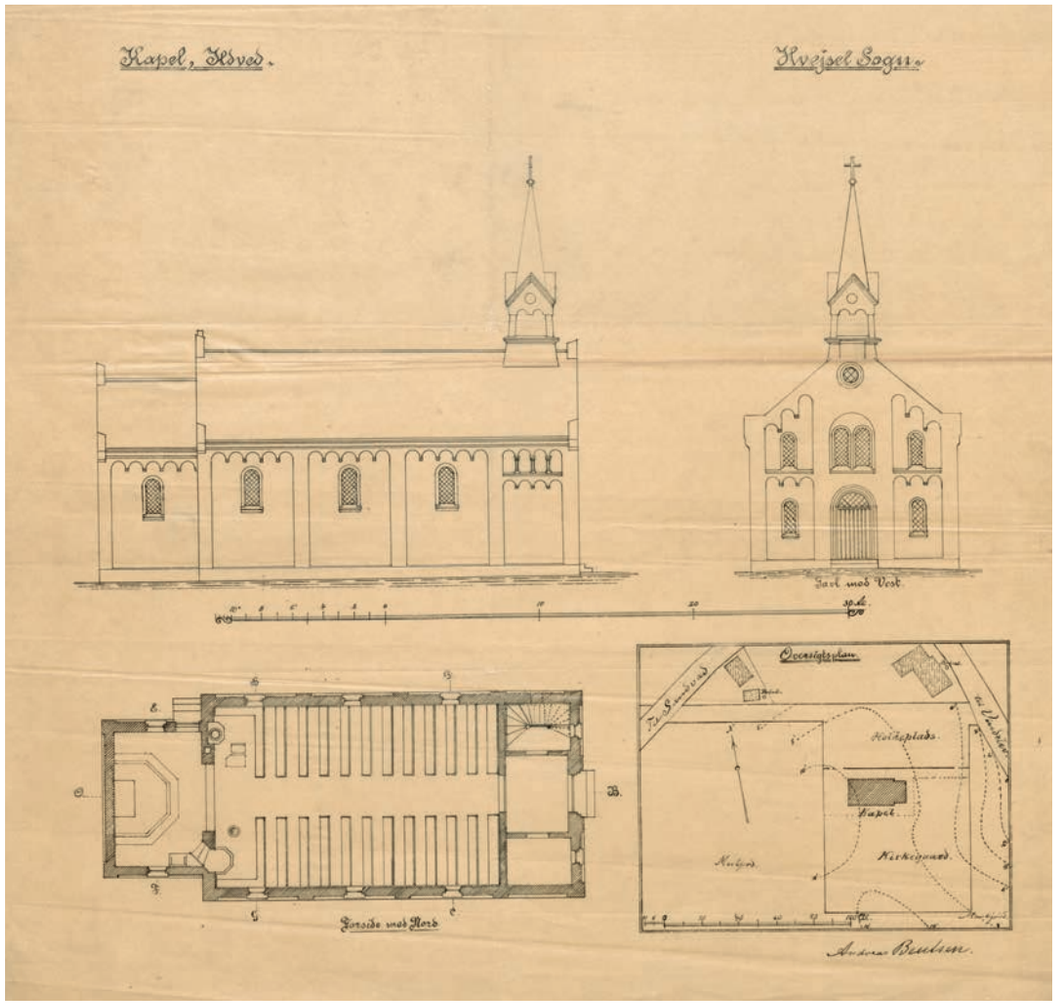

Fig. 3. Opstalter, grundplan og oversigtsplan. 1:300. Bygningstegninger ved Andreas Bentsen 1905. I Danmarks Kunstbibliotek. – *Construction drawings*.

nes af et kors over en kugle. Spirets oprindelige †zinkbeklædning er i 1958 udskiftet med kobber.[7]

I kirkens fladloftede *indre* forbindes kor og skib af en rund korbue, hvorunder overgangen til koret markeres af to trin. En gennembrydning af den sydlige del af triumfvæggen giver fra koret adgang til prædikestolen. Symmetrisk placeret i forhold til prædikestolen stod oprindeligt en †*kakkelovn* (jernstøberiet Hess, Vejle) afskærmet af en hvid cylinder. Samme leverandør udskiftede 1929 ovnen med et †*kaloriferanlæg,*[8] der blev afløst af centralvarme i 1966. Det vestlige fag udgør et indgangsparti flankeret af to siderum, hvor det nordlige udgør et præsteværelse, mens det sydlige rummer en vinkeltrappe, der fører op til et øvre pulpitur. Den gamle †indgangsdør af malede brædder blev i forbindelse med 50-års jubilæet i 1958 udskiftet med en egetræsdør (arkitekt Mads S. Wium, Sandvad), hvor der også blev indsat en halvcirkulær *glasmosaik* over døren (glarmester Axel Bruun, Vejle). I 1972 udskiftedes det gamle trægulv med gule teglklinker i midtergang og kor og fyrretræ under bænkene, og samtidig blev der installeret et nyt høreanlæg, der afløste et †ældre anlæg fra 1943.[9]

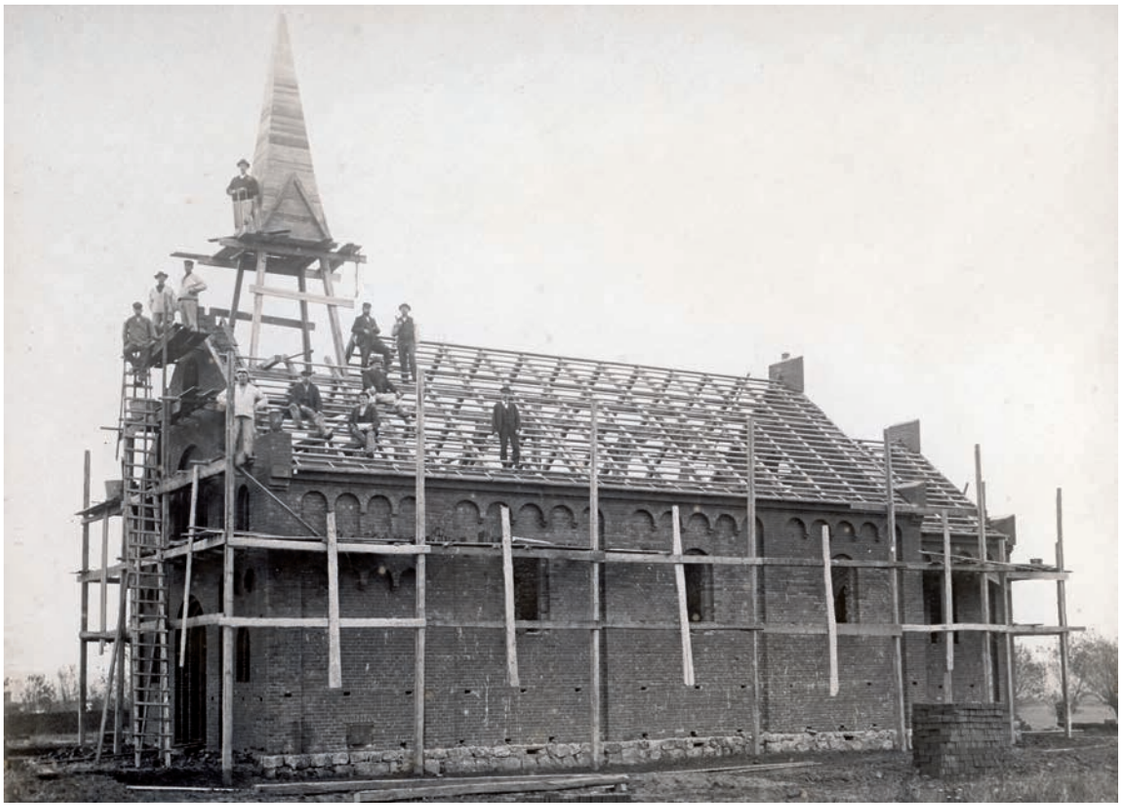

Fig. 4. Kirken under bygning set fra sydvest. Foto Hans Albjerg. I Vejle Stadsarkiv. – *The church under construction*.

INVENTAR

Inventaret er dels oprindeligt, dels senere tilkommet. Alterbordsforside, prædikestol og orgel står med en ældre farvesætning i gråt og rødt, mens stolestaderne siden en istandsættelse 1972 er malet i grå og grønne nuancer.

Alterbordet er et panelværk med hjørnesøjler og tre fyldinger på forsiden, to på kortsiderne.

Altermaleriet, fra 1920, viser Den fortabte søns Hjemkomst og er udført af Kaj Guldbrandsen Götzsche i olie på lærred (signeret »G. Götzsche 1920«). Faderen, helt i rødt, står let foroverbøjet og tager sin knælende søns hånd, mens han med sin anden hånd gør en generøs gestus. Rammeværket, i enkel klassicistisk stil, er udført efter kunstnerens tegning af snedker Pedersen, Ildved. Det står i blankt træ med lidt hvidt og forgyldning.

Pengene til maleriet indkom ved indsamling i sognet. Gøtzsche (1886-1963) har endvidere udført altermalerier til Vinderslev (Viborg Amt), Haderup og Grove kirker (begge Ringkøbing Amt); det sidste svarer næsten til Ildveds.

Den oprindelige *alterprydelse* var et *maleri*, Jesu Fødsel, udført 1903 af Axel Theofilus Helsted og skænket af gårdejer Kr. Kristensen og hans søster Kirstine. Maleriet, 55×71 (lysningen), der jo må være lavet til en anden sammenhæng, viser Maria knælende i bøn over barnet, der ligger på et lille bord med bukkefødder. Det har nu en enkel ramme af bejdset fyrretræ og er ophængt i dåbsværelset. For at kompensere for maleriets beskedne størrelse var †*træindfatningen* gjort overstor med en arkade udspændt foroven. 1920 blev alterprydelsen ophængt på skibets nordvæg.[10]

Altersølv. *Disken* er fra 1908, 15,5 cm i tværmål, med cirkelkors på fanen og indskriften »Ildved Kirke«. Den er stemplet »KOH« og har foruden københavnsmærke et guardejnmærke for Christian F. Heise. *Kalken*, 22 cm høj, er fra 1935 og

Fig. 5. Indre set imod øst. Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Interior seen towards the east.*

bærer indskrift på bægeret: »Aar 1935 21/1 skænkede Bertel Kristian Bertelsen af Sandvad dette Bæger til Guds Ære og til Minde om sin Hustru Ane Cathrine Bertelsen f. Rasmussen«. Stemplet med Københavnsmærke og guardejnmærke for Johs. Siggaard.

En *oblatæske* er af pletsølv, cylindrisk og glat med let hvælvet låg.

Alterkander. 1) 1908, af porcelæn fra Den kongelige Porcelænsfabrik. Nu i dåbsværelset. 2) 1935, af samme arbejde og med samme indskrift og stempler som kalken, 28 cm høj.

Alterstagerne, 51 cm høje, knytter an til gotiske former med cylinderskaft og to skaftringe. En *syvstage* fra 1920 bærer på foden indskriften: »Skænket til Ildved Kirke Anno 1920«.

Døbefonten er af maskinhugget granit, kalkformet med arkadefrise langs mundingen, 85 cm høj. Det glatte *dåbsfad* er af sølv, tværmål 42 cm, og *dåbskanden* er af samme materiale (mærket Sterling) og bærer indskrift under bunden: »Til minde om Gudrun og Chr. Frandsen, Svanholm«. En ældre *dåbskande* fra 1908 er af messing, 37 cm høj, med konisk korpus, kantet hank og bred tud.

En krucifiksfigur fra 2008 er støbt i (delvist irret) bronze, 76 cm høj, af billedhugger Hakon Lund Jensen efter inspiration af en fortælling om et søndret tysk krucifiks under Anden Verdenskrig. På skibets østvæg nord for korbuen (jf. fig. 5).

Prædikestolen er i fem fag, ganske enkel med rundbuede fyldinger og omløbende buefrise foroven. Samme buefrise pryder *stolestadernes* fyldingsgavle, der forneden har rundbuede gennembrydninger.

Orgel (jf. fig. 6), 1992, med otte stemmer (heraf to vekselregistre), to manualer og pedal, bygget af Bruno Christensen & Sønner, Terkelsbøl. Disposition: Manual I: Principal 8', Rørfløjte 8', Oktav 4'★, Oktav 2' (vekselregister), Quint $1^1/_3$' (veksel-

register). Manual II: Gedakt 8'⋆, Fløjte 4'⋆, Oktav 2' (vekselregister), Quint 1⅓' (vekselregister). Pedal: Subbas 16'. De med ⋆ markerede stemmer rummer pibemateriale fra kirkens †orgel. Kopler: II-I, I-P, II-P. Tegnet af Gert Madsen og bemalet i gråt, rødt og guld. På *pulpitur* i kirkens vestende med spillebord i orgelhusets nordre gavl.

†*Harmonium*, anskaffet 1908.[11]

†*Orgel* (fig. 7), 1914, med fire stemmer, bygget af Horsens Orgelbyggeri ved M. Sørensen. Ombygget 1956 af Th. Frobenius & Co., Kgs. Lyngby. Oprindelig disposition: Manual: Bordun 16' (fra Fs), Principal 8', Salicional 8',[12] Fløjte 4'. Koppel M 4'-M. Svelle. Pneumatisk aktion, bælgventillade. Disposition efter ombygningen: Manual: Principal 8', Gedakt 8',[13] Octav 4', Fløjte 4'. Koppel M 4'-M. Svelle.[14] Pibemateriale er genanvendt i kirkens nuværende orgel. Facaden havde attrappiber af sølvbronzeret zink. Orglet anskaffedes for indsamlede midler.[15] På *pulpitur* i kirkens vestende. Orgelfacadens træværk opbevares på kirkeloftet.[16]

En *præsterækketavle* i enkel skønvirkestil er ophængt vestligst på nordvæggen.

Lysekroner. 1) 1908, barokstil med indskrift: »Skænket til Ildved Kirke af Anders Sørensen Skousens Enke Anno 1908«. Østligt i skibet. 2) 1924, tilsvarende, med indskrift: »Skænket til Ildved Kirke af Oliva og Aage Johnsen, Højgaard. Anno 1924.« Vestligt i skibet. 3) Lille, nyere, i koret.

Klokke, 1959, støbt af John Taylor & Co. i Loughborough i England, som gave fra Kathrine Skousen. Den måler 78 cm i tværmål og bærer en indskrift, der for den første dels vedkommende er overført fra den gamle †klokke: »Jeg bringer til dem dernede bud om fryd og frelse og fred fra Gud«. Hertil er 1959 føjet: »Katherine og Søren Skousen til minde. Ildved 1959«. Ophængt i slyngebom i tagrytteren.

Kirkens oprindelige †*klokke* var støbt af M. Seest, L. Andersens efterfølger i Århus og bar en indskrift, der som nævnt udgør første del af den nuværende klokkes. Den skal have savnet metalklang og været 'som en gryde at slå i'.

Fig. 6. Indre set mod vest. Foto Arnold Mikkelsen 2015. – *Interior seen towards the west*.

Fig. 7. †Orgel, 1914, bygget af Horsens Orgelbyggeri ved M. Sørensen (s. 2313). Foto Annelise Olesen 1974. – *Organ, 1914*.

KILDER OG HENVISNINGER

Arkivalier. LAVib. *Hvejsel Kirkeregnskaber* 1581-1687 (C KRB 215). – *Jelling Lokalarkiv*. Ildved menighedsråd (A200).

Tegninger. *Danmarks Kunstbibliotek*. Bygningstegning ved Andreas Bentsen (KAB04000009689).

Litteratur. Knud M. Hove, *Hvejsel Sogn. Træk af historie og topografi*, Vejle 1949, 91-94; Jens Krag, »Ildved kirkes restaurering«, *HaStb* 1973, 97-98; Leif Baun Christensen, *Ildved Kirke i 100 år*, udgivet af menighedsrådet 2008.

Beskrivelse af bygning ved Jakob Kieffer-Olsen, inventar ved Ebbe Nyborg og Ole Beuchert Olesen (orgler). Korrektur ved Anne Frovin. Teknisk og grafisk tilrettelæggelse ved Mogens Vedsø. Redaktionen afsluttet sept. 2016.

[1] Efterfølgende oplysninger bygger på *Hove 1949* s. 91-94 og *Christensen 2008,* når ikke andet anføres.
[2] LAVib, *Kirkeregnskaber.* Regnskabsbog for Hvejsel Kirke 1581-1687 (C KRB 215).

[3] Jelling Lokalarkiv. *Ildved Menighedsråd* A200 lb.nr. 14.
[4] Jelling Lokalarkiv *A200* lb.nr. 8.
[5] *Vejle Amts Folkeblad* 18. juli 1989.
[6] Jelling Lokalarkiv. *Ildved Menighedsråd* A200 lb.nr. 4 og nr. 10.
[7] Jelling Lokalarkiv. *Ildved Menighedsråd* A200 lb.nr. 34.
[8] Jelling Lokalarkiv. *Ildved Menighedsråd* A200 lb.nr. 32.
[9] Jelling Lokalarkiv. *Ildved Menighedsråd* A200 lb.nr. 5.
[10] *Christensen 2008* har afbildning både af maleriet og hele alterprydelsen.
[11] Det fremgår af *Christensen 2008*, at der lød 'orgelspil' ved indvielsen 1908, men at kirken først i 1914 udstyredes med et (pibe)orgel.
[12] Principal 8' og Salicional 8' havde fælles bas C-H.
[13] Principal 8' og Gedakt 8' havde fælles bas C-H.
[14] 1956 ombyggedes det pneumatiske anlæg og pibematerialet omintoneredes.
[15] *Vejle Amts Folkeblad* 19. april 1991.
[16] Yderligere oplysninger om kirkens orgler findes i Den Danske Orgelregistrant.